

Videogram iz filma *Tlakovalci*.
Režija: Anja Moric in Petra Dremelj, Slovenija, 5.39 min, 2014.

Videogram iz filma *8*.
Režija: Urška Martun in Gaja Naja Rojec, Slovenija, 14.59 min, 2014.

PO KONCU POLETNE ŠOLE VIZUALNE ETNOGRAFIJE

Med 5. in 12. avgustom 2014 je v Ljubljani v prostorih Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU potekala delavnica za vse zainteresirane s področja humanistike in družboslovja, ki bi želeli za namene raziskave, dokumentiranja ali prezentacije uporabljati videokamero. Poletna šola vizualne etnografije (v nadaljevanju PŠVE) je fakultativno izobraževanje z dolgo zgodovino; prvič je bila izvedena v Novi Gorici leta 1997 (Križnar 1999). Ustanovitelj in dolgoletni vodja šole je dr. Naško Križnar, letos pa je organizacijo delavnice prevzel pisec pričujočega poročila, sam sicer v preteklosti večkratni predavatelj na delavnici. Predavateljsko in mentorsko skupino sta sestavljala še dr. Sarah Lunaček z Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in prof. dr. Slobodan Naumović z Oddelka za etnologijo in antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Beogradu. Šole se je udeležilo pet slušateljic, ki so v okviru učnega programa naredile tri kratke šolske filme.

Del izobraževanja na področju vizualne etnografije pogosto poteka v krajših, a intenzivnih in strnjenih časovnih sklopih, kot so poletne delavnice ali opravljanje terenske prakse. Zelo poznana je na primer poletna šola v Göttingenu, ki jo je organiziral Institut za znanstveni film (IWF Wissen und Medien gGmbH) oz. danes Univerza v Göttingenu, več podobnih delavnic ima tudi center Granada za vizualno antropologijo na Univerzi v Manchesteru. Prednost delavniških oblik izobraževanja se pokaže pri praktičnem delu, ki zahteva nekajdnevno intenzivno navzočnost na terenu in učenje telesnih veščin, ki potrebujejo vajo. V PŠVE je bilo tako v osmih dneh na voljo približno 70 pedagoških ur, ki so se zaradi potreb snemanja nemalokrat razširile še v preostanek dnevnega razpoložljivega časa.

PŠVE temelji na tradiciji observacijskega sloga, ki je od konca 60. let prejšnjega stoletja prevzel vlogo osnovnega snemalnega pristopa v vizualni etnografiji. Dolgoletni razvoj je prinesel številne različice sloga, tako da je danes to poimenovanje zelo ohla-

pno (Grimshaw in Ravetz 2009). V PŠVE upoštevamo predvsem splošne ali primarne lastnosti sloga, na primer: 1. snemanje realnih ali empiričnih situacij, 2. iskanje »zgodb« na terenu, sledenje dogajanju brez vsiljevanja lastnih konstruktov, 3. antropološko ozaveščene imaginacija in etične dileme. Ta izhodišča so zelo široka in dopuščajo dovolj manevrskega prostora pri prilagajanju osebnim izbiram in zmožnostim udeležencev delavnice, kar je pri zelo odprtem tipu delavnice, ki nima veliko omejitev pri vpisu, pravzaprav nujno.

Aktivnosti v PŠVE lahko razdelimo v več delov. V prvi polovici delavnice smo imeli predavanja, ogleda in pogovore o etnografskih in dokumentarnih filmih, vaje snemanja in montaže; približno na sredini se je s pogovori o možnih vsebinah ali motivih filmov začela produkcija šolskih kratkih filmov; tej je bil nato namenjen preostanek šole. Naško Križnar je v uvodnem predavanju na kratko orisal nekatere najpomembnejše dogodke, raziskovalce in etnografske filme, ki so pomembni za konstituiranje vizualne etnografije pri nas in v tujini. Predstavil je zgodovino šole in natančno zamejil ter opisal posamične faze produkcije etnografskega filma. Podpisani sem predavanje namenil za začetnika konfuzeznemu prepletanju dokumentarnega in etnografskega filma. Izvedel sem tudi vaje iz montaže in kamere, slednje po programu, ki ga je v okviru šole v prejšnjih letih razvil akad. slik. Tone Rački (2002). Ogleda in pogovore o izbranih etnografskih filmih je v večernih terminih vodila Sarah Lunaček. Slobodan Naumović je predstavil skupne točke urbane in vizualne antropologije, ki jih je ponazoril z odlomki iz repertoarja klasikov svetovne kinematografije. Mentorja delavnice oz. vizualne produkcije sva bila Sarah Lunaček in podpisani.

V šoli so nastali trije filmi. Anja Moric in Petra Dremelj sta posneli del procesa obnove ulice v stari Ljubljani in ga naslovili *Tlakovalci* (5.39 min). Domet filma bi lahko označili kot zapisovanje primarnih vtisov in odzivov ob srečanju z nepoznano situ-

* Miha Peče, univ. dipl. soc. in umet. zgod., strokovni sodelavec, Avdiovizualni laboratorij Instituta za narodopisje ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 2, miha.pece@zrc-sazu.si.

Videograma iz filma *Moj oči tekač*.

Režija: Anja Piškur, Slovenija, 16.20 min, 2014.

acijo. Pozornost avtoric je bila enakomerno porazdeljena na sam postopek dela in na protagoniste, delavce. V film so vključeni tudi posnetki interakcij med snemalkama in delavci, kar gledalcu doda uvid v proces nastajanja filma. Samo snemanje so na žalost otežile slabe vremenske razmere, ki so preprečile ponovitve, ter zadržki protagonistov pred odkritim pogovorom pred kamero. Zaradi medijsko razvpih problemov slovenskega gradbeništva je bila kamera moteč element, čeprav je bila usmerjena v nekonfliktne elemente dela na gradbišču.

Podoben problem sta imeli tudi Urška Martun in Gaja Naja Rojec, ki sta posneli film *8* (14.59 min). Avtorici sta želeli pokazati delovni dan v majhni butični pekarni kruha v starem delu Ljubljane. Brez težav sta posneli peka oz. lastnika pekarnice ter obe prodajalki pri njihovem delu, zapletlo pa se je pri snemanju kupcev, katerim se je bilo težje približati. Vstopanje s kamero v osebni prostor je ena težavnejših prvin snemalnega dela in pri tem elementu je mogoče napredovati le s pomočjo izkušenj oz. praktičnega dela.

V tem pogledu je imela avtorica tretjega filma, Anja Piškur, lažje delo, ker je posnela film o svojem očetu, *Moj oči tekač* (16.20 min), in ker je že imela izkušnje z dokumentarnim snemanjem. Njen film ni splošen portret, ampak se omejuje na navdušenje posameznika za neko dejavnost, ki postane nerazdružljiv del njegove samopodobe. Pred avtorico sta bila vsaj dva večja izziva. Najprej je morala tek približati gledalcu, da je lahko začutil fizič-

ni vidik fenomena. To se ji je posrečilo s posnetki iz roke v teku, kar je zelo zahteven način snemanja. Drugi izziv je bil sorodstveno razmerje med avtorico in glavnim protagonistom. Mimo tega dejstva gledalec ne more, saj se v njem sprožajo vprašanja o motivih filma: ali so ti osebne narave, kaj je pravzaprav njegova tema, tek ali razmerje med očetom in hčerjo? Avtorica se je odločila, da bo v ospredje postavila svoj pogled na očeta in njun medsebojni odnos. To je – med drugim – nakazala z naslovom in s sekvenco skupnega ogleda družinskega albuma. Rezultat je zanimiv, vsekakor eden posebnijših šolskih filmov, ki so nastali v delavnicah PŠVE.

PŠVE ima v našem prostoru poseben položaj, saj zainteresiranim omogoča razvijanje posebnih veščin in občutljivosti, ki jih, na primer, ne omogočajo niti vaje v fakultetnem pedagoškem procesu. Z rednimi gostujočimi predavatelji zagotavlja tudi pluralen in dinamičen diskurz. To sta verjetno dovolj dobra razloga, da lahko za naslednje leto napovemo naslednjo izvedbo.

Literatura

GRIMSHAW, Anna in Amanda Ravetz: *Observational Cinema: Anthropology, Film, and the Exploration of Social Life*. Bloomington (Indianapolis): Indiana University Press, 2009.

KRIŽNAR, Naško (ur.): *Vizualna kultura. Zbornik predavanj na Poletni šoli vizualnega v Novi Gorici 1997*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 1999.

RAČKI, Tone: *Z videokamero v roki*. Ljubljana: Irida, 2002.